

Støt POV - og få medlemsfordele

Støt os og modtag Paavo Matsins 'Gogol Disko' som gratis e-bog, hvis du vil sikre POV som uafhængigt medie for debat, borgerstemmer og ekspertanalyser.

25 kr./md. →

50 kr./md. →

100 kr./md. →

POV. INTERNATIONAL
NYE STEMME, SYNSPUNKTER OG JOURNALISTIK - ONLINE HVER DAG - UGEBREV HVER FREDAG

Anx ▾

Instant Ti

Hvid støj på linjen: Jon Fosses Septologien II

Publiceret 06/03/2020 i Bøger/Kultur
af **Simon Lund Petersen**

BØGER // ANMELDELSE – Anden del af Jon Fosses syvbindsværk, *Det andet navn – Septologien II*, byder på foruroligende interferens mellem fortid, nutid og fremtid. For maleren Asle kommer denne skælven til syne som spørgsmålet om Guds plads i menneskets indre – i forholdet mellem den hvide og den sorte farve.

På et tidspunkt ud på aftenen i det andet døgns langsomt vuggende tankestrømme, som vi her i andet bind af Jon Fosses *Septologien* får adgang til, begynder maleren og hovedpersonen Asles bevidsthed igen at kredse om det særlige lys i hans billeder – og nærmere bestemt betydningen af den sorte farve.

Asle har netop sagt farvel og lukket naboen Åsleik ud i sneen, efter at de har spist aftensmad sammen, og han står nu i mørket og betragter billedet med de to krydsende streger, som vi hørte om i første del:

“(...) da jeg gik på Kunstskolen sagde de at man aldrig skulle male med sort, for det var ikke en farve, sagde de, men sort, hvordan skulle jeg da have kunnet male mine billeder uden at bruge sort? nej det forstår jeg ikke, for det er i mørket Gud bor, ja Gud er mørke, og dette mørke, Guds mørke, ja dette intet, ja det lyser, ja det er fra Guds mørke at lyset kommer, det usynlige lys, tænker jeg (...)”

Asle er vendt hjem fra hotellet i Bjørgvin, som han overnattede på efter første binds mystiske møde med navnebroderen Asle, der var faldet om i sneen og nu ligger på hospitalet, svævende mellem liv og død.

“

Der er endnu ikke sat et eneste punktum i Fosses både minimalistiske og suggestive drømmeprosa, der kværner, ombygger og rokerer små brokker af liv og dialog om og om igen

Bilturen tilbage mod huset i den lille vesterlandsflække, Dylgja, fortønde sig for Asle i en lang erindringssekvens fra barndommen, hvor han og søsteren Alida (kaldet “Søsteren”) løb for langt væk hjemmefra, og en skæbnesvanger begivenhed fandt sted, og noget tyder på, at der i Asles bevidsthed er åbnet en revne, som lader fortid, nutid og fremtid tale sammen gennem farvernes ledemotiver og (skal vi se senere) lydbølgenes svæv af tid.

Spørgsmålet er hvem eller hvad, der trænger sig på, og hvorfra disse billeder og stemmer taler? Og om den Gud, Asle ser i det lysende mørke, mon også forstummer helt på visse, afgørende tidspunkter, hvor troen må stå sin prøve?

[LÆS SIMON LUND PETERSENS ANMELDELSE AF BIND I HER.](#)

Støj på linjen

Sproget og stilen er stadig den, vi kender fra første del af *Septologien*: der er endnu ikke sat et eneste punktum i Fosses både minimalistiske og suggestive drømmeprosa, der kværner, ombygger og rokerer små brokker af liv og dialog om og om igen. Men her i andet bind får erindringsfragmenterne lov til at flyde i længere, ubrudte passager, og særligt barndomsscenen midt i bogen folder sig ud og optager plads i den gamle Asles bevidsthed.

Asle har lokket Søsteren væk fra huset og ud til de farlige steder ved vandet, hvor Moren har sagt at de ikke må færdes alene; til fjorden, til stranden, helt ud til bådebroen og ned til båden. Nabodrengen Bård, som bor i det hvide hus ved Næsset, er dog fulgt efter dem, og hans blik

“(...) Lyden kommer sikkert fra en gammel traktor, siger Asle

*Men den er meget høj, som om den kommer fra et sted bag os, et
sted i nærheden, siger Søsteren*

Ja, siger Asle

Og laver en traktor sådan en lyd? siger hun

En hvinende skrabende lyd? siger hun

Det kan den vel godt, en gammel en, siger Asle

*og de går videre og de siger ikke noget, men det er som om en
uwished har lagt sig over dem, og de tænker uden at tænke det med
ord at det her skulle de ikke have gjort, nu gør de noget de ikke har
fået lov til at gøre (...)*

Det er, som om døden eller noget fra fremtidens fortid konstant
presser sig på for Asle, der på den ene side står fast på sin trodsige
eventyrlyst og samtidig begynder at tvivle på fornuften i projektet, der
bringer Søsteren og ham selv på gyngende grund og blotter dem for
skæbnens blik.

“Gud skriver lige på skæve linjer,” husker Moren præsten sige i den
skrækhistorie fra hendes barndom, som hun tidligere fortæller, og som
fungerer som skræmmehistorie for børnene, for at få dem til at blive
væk fra havet. En af hendes klassekammerater druknede engang i
fjorden, og chokket og sorgen fra dengang spreder stadig sine ringe op
gennem tiden til den fortættede horisont, som den unge Asle og hans
søster bevæger sig så nær ved.

Ligesom formaningen om at holde sig væk fra Skaldepanen, *“ham
som børn skal tage sig i agt for”*, på ildevarslende vis væver sig ind i
den gamle Asles urolige overraskelse over, at han opdager, at børnene
færdes ude uden opsyn:

*“(...) og så vender de sig igen om og står og ser på vejen og jeg kører
nordpå og jeg tænker hvorfor er børnene alene? hvorfor er der ingen
voksne sammen med dem? hvorfor passer ingen på dem? tænker jeg
og jeg ser børnene står der i vejkanten ved en smal landevej (...)*

Så da den mærkelige lyd intensiveres, og Moren pludselig dukker op, da Asle og Alida trætte spiser boller hos Bageren og Bagerkonen, og lammet af rædsel og glæde omfavner sine to bortløbne børn, stiger døden op til overfladen og rammer tiden i kraft af de tragiske nyheder, hun bringer med sig.

Røg i køkkenet

Ikke alt er dog sort. Den unge Asle har sans for farvernes liv, og Fosse viser ofte i fine, underfundige dialoger mellem de to søskende, hvordan den gamle malers blik formes allerede her i barndommen:

“(...) Og de blå farver ja, der er så mange at de ikke kan tælles, siger han

Ja, siger Søsteren

Blå, siger hun

Himlen er blå, siger hun

Af og til, siger Asle

Men i dag er himlen også grå, siger han

Og det er den for resten næsten altid, siger han

Ja grå, siger Søsteren

Himlen er grå og Bådehuset er gråt, pladerne på taget er grå og væggene i Bådehuset er grå, men du kan vel se at det er forskellige grå farver? siger han

og Søsteren nikker

Kan du se det? siger han

Ja, siger Søsteren

Men du går ikke op i det, siger han

Nej, siger hun (...)”

På de munter og afgørende er scenen i køkkenet, lige efter bilturens lange barndomserindring, hvor den gamle Asle får besøg af naboen Åsleik, der kommer uanmeldt på besøg med pindekød og lundefisk, i håb om at fiske sig til et varmt måltid mad og få årets julebillede med hjem til sin søster efter at have ryddet Asles vej for sne.

Asle er døset lidt hen i stuen, da den mystiske hvinende lyd høres uden for huset, og de forskellige tidsplaner begynder pludselig at glide frem og tilbage, indtil døren går op, og nuets rum størkner til igen:

“(...) og så hører jeg at der bliver stille, så nu står Åsleik nok på tunet, tænker jeg og jeg hører Søsteren sige at nu forsvandt den hvinende skrabende lyd og Asle siger ja og Søsteren siger at det var en forfærdelig lyd og jeg hører at det banker på døren og jeg rejser mig op (...)”

Som hos Marcel Proust i *På sporet af den tabte tid* lader sansningerne – her lyden af Åsleiks gamle traktor – erindringens nu glide mellem tidens løgringe; ikke i store, detaljemættede plateauer, men som bisætninger vævet ind i åndedrættets adstadige bølgeslag.

Men der er røg i køkkenet hos Fosses maler: Asle byder naboen på spejlæg og stegt flæsk og løg, men han er tydeligvis et andet sted i tankerne, for maden er ved at brænde på, og igen er det Åsleik (*“Nu må du ikke glemme flæsket, siger Åsleik”*), som river Asle ud af fortiden og ind i nutiden, mens mørket falder på udenfor.

Scenen indeholder dog også andre ledemotiver, som peger hen mod slutningen af døgnet og Asles tanker om Gud og dennes usynlige plads i menneskets indre.

Et tilsyneladende banalt og lidt komisk spørgsmål fra Åsleik angående årsagen til, at Asle altid *“har så langt hår”* og går med *“det som hedder hestehale”*, giver et overraskende svar, der trækker tråde til nattens ildevarslenende erindringsglimt. Maleren forklarer nemlig sin nabo, at han dels blev langhåret, fordi en damefrisør engang i hans barndom fik ham *“skamklippet”*, så han måtte klippe sig skaldet.

Men vigtigst af alt, som Asle forklarer, fordi det giver ham en slags *“værn”*, der hjælper med til at male de gode billeder, hvor mørket med det usynlige lys er til stede.

Da Åsleik er gået, og Asle ligger under dynen, åbnes riften i stemmens kamre, og tiderne begynder at flyde på ny; hans afdøde kone, Ales, ligger på umærkelig vis pludselig bag ham i sengen, mens han messende starter på sit latinske Fader vor.

Men det mest bemærkelsesværdige er, at Asle med et igen befinder sig i barndommen – denne gang helt alene, sendt ud af sin mor med en mælkespand i hånden for at købe brød hos Bageren og mælk i Mejeriet:

“(...) og jeg ånder langsomt ud og jeg siger eleison og jeg ånder dybt ind og jeg siger inde i mig selv Christe og jeg ånder langsomt ud og jeg siger eleison og jeg ånder dybt ind og langsomt ud og så ser jeg Asle stå i vejkanten, med en mælkespand af blik i hånden, og han ser en hvid bil komme og det er Skaldependens hvide bil (...)”

Den markante tilstedeværelse af den hvide farve (mælkespanden, det hvide hus, Skaldependens hvide bil) maler en faretruende horisont, hvor den sorte farve ligesom ikke har fået plads, og som i Asles logik betyder, at Guds usynlige lys i dette rum ikke er til at få øje på – den hvide støj skaber interferens på linjen, og et andet mørke rykker sig urovækkende nærmere; et mørke hvidt som sne, der blænder.

“

Anden del slutter pludseligt midt i en sætning i Fader vor, der peger på åndens og åndedrættets materielle, næsten stoflige karakter; som et rum man kan blive opslugt af – og som en bøn om, at mørket og natten skal omslutte den troende

Skaldependen træder her frem på scenen som det gennemlyste menneske: han er mennesket uden hår på hovedet, mennesket uden værn mod billederne i sit indre; han er den, der ikke har det lysende mørkes nåde i sine øjne, den blændede, hvide mand, som har mistet mørkets usynlige lys og den indre stemmes selvforsvar af syne.

Gud *findes ikke*, husker Asle dog – men han *er*: inderst inde i mennesket og i det sorte lys.

Or tilbage i sengen, med ryggen vendt mod den anden nat, slutter anden del af Fosses septologi pludseligt midt i en sætning i Fader vor, der peger på åndens og åndedrættets materielle, næsten stofflige karakter; som et rum man kan blive opslugt af – og som en bøn om, at mørket og natten skal omslutte den troende.

Det andet navn – Septologien II er ikke en lige så jævnt sublim læseoplevelse som sin forgænger, der bød på mange og åndeløst svævende højder, men de små fortættede optrapninger af eksistentiel uro og hverdagslig fylde, som ligger spredt i den mundrette og musikalske danske oversættelse, lader os vente i intens spænding på fortsættelsen af Jon Fosses lange forbøn for menneskelivets tusmørke.

Jon Fosse: Septologien II

Oversat af Jannie Jensen og Arild Batzer

128 sider. 200 kr.

[Forlaget Batzer & Co.](#)

Illustration: Forlaget, udsnit af bogens forside.

Modtag POV Weekend, følg os på Facebook – eller støt vores arbejde

Modtag ugens væsentligste analyser,
anmeldelser og essays i **POV Weekend** –
hver fredag morgen.

Det er gratis, og du kan tilmelde dig her

JA TAK, SEND MIG POV WEEKEND

☰ Menu **POV** er et åbent og uafhængigt dansk non-profit medie.

Har du mulighed for at støtte vores arbejde? Bliv frivilligt støttemedlem her

25 KR./MD. →

50 KR./MD. →

100 KR./MD. →

FACEBOOK

TWITTER

GOOGLE

PINTEREST

TAGS:

JON FOSSES SEPTOLOGIEN

SIMON LUND PETERSEN

**DU KAN MÅSKE OGSÅ VÆRE
INTERESSERET I FØLGENDE:**

**Sprogets
nulpunkt: Peter
Handkes rystende
mesterværk om
sin mors selvmord**

**Jeg – er en anden
(og nu er han død)**

SIMON LUND PETERSEN

SENESTE ARTIKLER

Menu

Simon Lund Petersen, født 1986. Er cand.mag. i dansk litteratur og medier samt filosofi. Arbejder blandt andet som højskolelærer, biblioteksvært og litterær vandrelaugsguide - hvorfor han ofte ses strejfe rundt ude i landskabet eller gennem byens hemmelige passager på jagt efter de rum, hvor litteraturen og fortællingen finder sted.

Ugens overblik

POV WEEKEND samler hver fredag morgen ugens væsentligste debatindlæg, analyser, anmeldelser og essays i et skarpt ugebrev.

Det er selvfølgelig **HELT GRATIS** at modtage, og du kan uforpligtende tilmelde dig her →

Emailadresse

Fornavn

Efternavn